

Bron: proefschrift Chen Menghong, Kong Koan

<https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/14501/Proefschrift+Chen+Menghong+10+dec+2009.doc.pdf;jsessionid=B7A9A1CB04FB44C1E074E68784CA068C?sequence=4>

Zaak 16: **Erfenisconflict** in de verdeling tussen hoofdvrouw, bijvrouw en kinderen (Kong Tong-notulen 21016, 7 oktober 1859, 486-495; 12 april 1861, 736-739; 23 augustus 1861, 765-776; 25 oktober 1861, 785-787)

Op 7 maart 1859 is de 31-jarige zakenman **Lie Tjoe Liong** overleden. De Kong Tong is al vier keer betrokken bij het conflict over zijn aanzienlijke nalatenschap. Op 9 september 1859 heeft de resident van Batavia een brief aan de Kong Tong geschreven om advies over het verdelen van zijn nalatenschap op verzoek van de Algemene Ontvanger van 's Lands Kas, de ambtenaar die de belasting op collaterale successies heft.⁵ De Algemene Ontvanger schrijft: "Lie Tjoe Liong legde zijn laatste wens vast in zijn testament van 7 juni 1858 bij notaris J.R. Klein. Zijn nalatenschap zou grotendeels door zijn ongebooren kind van zijn wettige echtgenote worden geërfd. De andere erfgenamen zijn familieleden, onder andere zijn broer **Lie Tjoe Hong** (李子凤) en zijn adoptiezoon Lie Tjian Tjiauw (李千昭). De natuurlijke ouders van Lie Tjian Tjiauw leven nog. Volgens de Chinese officier van de Boedel- en Weeskamer heeft de broer van Lie Tjoe Liong geen recht op de erfenis. In zijn testament wilde hij slechts een minderheid van zijn legaat, bedragende 100.000 gulden, aan zijn adoptiezoon nalaten. Hieruit blijkt dat hij zijn nalatenschap niet evenredig wilde verdelen onder zijn eigen kind en adoptiekind. Aangezien de Chinese wet ingewikkeld is, vraag ik advies aan de Kong Tong over deze zaak."

De Kong Tong-officieren hebben diverse familieleden van Lie Tjoe Liong en andere betrokkenen verhoord. Ieder van hen moet een verklaring afleggen over de zaak van Lie Tjoe Liong bij de Kong Tong. De verklaringen van deze negen familieleden en betrokkenen lopen soms echter ver uiteen.

1. Tan Kam Long⁶, de gemachtigde van Lie Tjoe Liong, verklaart: "In het testament legde Lie Tjoe Liong vast zijn adoptiezoon Lie Tjian Tjiauw een bedrag van 100.000 gulden als legaat zou krijgen en dat zijn broer Lie Tjoe Hong 30.000 gulden. Zijn wettige echtgenote Tan Keng Nio (陈经娘) was zwanger toen Lie Tjoe Liong zijn testament liet maken. Maar Tan Keng Nio kreeg later een miskraam. Zijn bijvrouw Tan Kang Nio (陈江娘) was ook ooit zwanger geweest en zij heeft eveneens een miskraam gehad. De geadopteerde zoon Lie Tjian Tjiauw is eigenlijk de zoon van Gouw Eng Hoei (吴荣辉) en zijn bijvrouw Loa Kim Nio (赖金娘). Deze Gouw Eng Hoei is oom (moedersbroer) van zijn hoofdvrouw Tan Keng Nio. En Lie Tjoe Hong en Lie Kie Nio (李吉娘) zijn respectievelijk halfbroer en halfzus van Lie Tjoe Liong. Nu hebben de Chinese officieren van de Boedel- en Weeskamer het besluit genomen dat de adoptiezoon Lie Tjian Tjiauw alle nalatenschap van Lie Tjoe Liong zal erven. Het is mij niet bekend hoeveel personen de adoptieakte betreffende Lie Tjian Tjiauw hebben ondertekend."

2. Lie He (李遐, alias Lie En He 李云霞), de gemachtigde van Lie Tjoe Liong, legt de volgende verklaring af: "Lie Tjoe Liong legde in zijn testament vast dat zijn adoptiezoon het legaat van 100.000 gulden zou krijgen en zijn broer Lie Tjoe Hong 30.000 gulden. Indien zijn bijvrouw Tan Kang Nio, die toen zwanger was, een zoon ter wereld zou brengen, zou hij de rest van zijn nalatenschap verkrijgen. Thans is Lie Tjoe Liong al een paar maanden overleden en het postume kind is nooit geboren. Lie Tjian Tjiauw is de neef van Tan Keng Nio en ik heb nooit geweten dat zij ooit zwanger was geweest of van een kind is bevallen. Het is mij ook niet duidelijk wie de adoptieakte heeft ondertekend. Of een persoon wel of geen nalatenschap krijgt of hoeveel hij krijgt ligt er volgens de Chinese wet aan hoe dicht hij als bloedverwant van de overledene in de stamboom staat. Maar de nalatenschap wordt in de Chinese gemeenschap in Batavia in eerste instantie verdeeld volgens het testament."

3. Gouw Eng Hoei (吴荣辉) verklaart: "Ik liet Lie Tjoe Liong mijn zoon adopteren nadat hij mij hier drie keer om had verzocht. Lie Tjoe Liong en ik ondertekenden de adoptieakte. Lie's hoofdvrouw is de dochter van mijn zus en zij is volgens mij nooit zwanger geweest. Of de bijvrouw van Lie Tjoe Liong ooit zwanger is geweest weet ik niet."

4. Tan Keng Nio, weduwe van Lie Tjoe Liong, verklaart: "Ik ben nooit zwanger geweest en

⁵ Een belasting op legaten en collaterale successies van Chinezen werd in 1810 ingevoerd en in 1885 afgeschaft. Zie Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië, tweede druk, deel 1, 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1917, 261-263.

⁶ Tan Kam Long was belastingpachter van de opiumverkoop in de periode 1842-1847 en 'Kapitein titulair buiten functiën' sinds 26 juni 1844. Zie hoofdstuk 3.

heb een adoptiezoon Tjian Tjiauw die de biologische zoon van mijn oom en zijn bijvrouw is. Tjian

Tjiau was drie jaar oud toen hij werd geadopteerd en hij is nu vijf. Ik gaf de toestemming voor deze adoptie. Mijn man heeft mij nooit verteld of zijn bijvrouw wel of niet zwanger is geweest.”

5. **Lie Pek Tat**, oom van Lie Tjoe Liong, verklaart: “Ik wist pas na zijn overlijden dat Lie een testament heeft laten maken. Lie Tjoe Liong had een broer Tjoe Hong, 13 sui en zus Kie Nio, 16 sui. Lie Tjoe Liongs bijvrouw kreeg een miskraam en hij zelf is kinderloos gebleven. Het is tegen onze goede zeden dat hij een neef van zijn vrouw, die uit dezelfde generatie als zij maar een andere familienaam draagt, als zoon adopteert. Bovendien heeft niemand van de oudere generatie van onze familie ooit de toestemming gegeven voor deze adoptie. Ik vind het niet terecht dat deze adoptie het legaat van 100.000 gulden gaat erven.”

6. **Lie Pek Hoat** (李伯适), oom van Lie Tjoe Liong, verklaart: “Ik wist pas na zijn overlijden dat Lie Tjoe Liong een adoptiezoon had. Zijn hoofdvrouw is nooit zwanger geweest en zijn bijvrouw heeft twee keer een miskraam gekregen. In zijn testament wilde Lie Tjoe Liong 100.000 gulden aan zijn adoptiezoon geven en de rest aan zijn postume zoon. Volgens de Chinese wet moeten de nauw verwante personen de nalatenschap erven. Lie Tjian Tjiau is eigenlijk zwager van Lie Tjoe Liong en kan dus niet als zijn adoptiezoon worden beschouwd. Lie Tjoe Liong had zowel een broer als een zus en hij erfde bovendien de nalatenschap van mijn vader Lie Tiang Ko.”

7. **Tan Soan Nio** (陈宣娘), stiefmoeder van Lie Tjoe Liong en weduwe van Lie Pek Thaij, verklaart: “Lie Pek Thaij en ik hebben een zoon Lie Tjoe Hong, 13 sui en een dochter Lie Kie Nio, 15 sui. (Volgens een andere getuige is zij 16 sui.) Ik weet niet of Lie Tjoe Liong, zoon van mijn man en zijn eerste vrouw, inderdaad een testament heeft laten maken. De hoofdvrouw van Lie Tjoe Liong is nooit zwanger geweest. Zijn bijvrouw is wel twee keer zwanger geweest maar zij kreeg beide keren een miskraam. Pas na de dood van Lie Tjoe Liong wist ik dat hij de neef van zijn vrouw heeft geadopteerd. Zulk een adoptie is in de strijd met onze traditie en wordt door al zijn ooms afgekeurd.”

8. **Tan Kang Nio**, lievelingsbijvrouw van Lie Tjoe Liong, verklaart: “Twee jaar geleden beviel ik van een zoon van Lie Tjoe Liong. Mijn zoontje overleed kort na zijn geboorte. Vorig jaar ben ik weer zwanger geraakt maar ik kreeg op de vijfde maand van mijn zwangerschap een miskraam. Ik wist niet dat Lie Tjoe Liong een zoon had geadopteerd.”

9. **Loa Kim Nio**, bijvrouw van Gouw Eng Hoei en biologische moeder van Lie Tjian Tjiau, wordt als laatste verhoord en zij verklaart: “Ik heb mijn zoon op tweejarige leeftijd door Lie Tjoe Liong laten adopteren en hij is nu inmiddels vijf. Vlak na de geboorte van mijn zoon wilde Lie Tjoe Liong hem al adopteren, wat ik heb geweigerd. Lie Tjoe Liong heeft daarna keer op keer met mijn man overlegd en zij maakten uiteindelijk een adoptieakte. Ik heb de akte niet ondertekend.”

De officieren van de Kong Tong concluderen na onderling overleg: “Lie Tjoe Liong legde in zijn testament vast dat zijn postume zoon het grootste deel van zijn nalatenschap zou gaan erven en dat zijn adoptiezoon slechts 100.000 gulden mocht verkrijgen. Het blijkt dat Lie zijn nalatenschap niet gelijk wilde verdelen tussen zijn biologische zoon en zijn adoptiezoon. Het is duidelijk dat hij het merendeel van zijn erfenis aan zijn naaste bloedverwant wilde nalaten. Volgens de Chinese wet moet men een adoptiezoon zoeken in de volgorde van naaste naar verdere familie. Maar Lie Tjoe Liong adopteerde de neef (zoon van moedersbroer) van zijn vrouw, waarbij hij de erfelijke rang in een verkeerde volgorde heeft gezet; een ernstig geval van paralogisme (verkeerde gevolgtrekking). De adoptie van een bloedverwant van de vrouwelijke zijde is bovendien niet toegestaan! Aangezien Lie Tjoe Liong geen mannelijke nakomeling heeft om zijn nalatenschap te erven, mogen zijn familieleden onderling over de verdeling van de erfenis beslissen. Hierbij rapporteren wij onze opvattingen aan de resident.”

Maar het conflict over de nalatenschap van Lie Tjoe Liong is daarmee nog niet opgelost. Op 12 april 1861 behandelen de officieren van de Kong Tong in opdracht van de landraad een andere zaak betreffende de erfenis van Lie Tjoe Liong. In de brief van de landraad aan de Kong Tong wordt de aanklacht bijgevoegd, ingediend door advocaat J. van Gennep, waarin Lie Pet Tat, gemachtigde van Lie Tjoe Hong, Tan Kam Long en Lie En He, de Boedel en- Weeskamer beschuldigen over de manier waarop zij de nalatenschap van Lie Tjoe Liong beheren. Nadat de officieren de documenten van de aanklager en van de beschuldigten hebben gelezen, geven zij hun bevindingen als volgt aan: Volgens de Chinese wet heeft een adoptiezoon evenveel recht als een biologische zoon op de verdeling van de erfenis. Maar wil iemand een zoon met een andere familienaam adopteren, zoals een enkele maal ook in Batavia is gebeurd, dan moet hij dit eerst aan alle familieleden laten weten om zo onnodige

7 Lie Pek Tat was lid van het Kollegie van boedelmeesteren te Batavia met de rang van luitenant titulair der Chinezen. Zie hoofdstuk 2.

196

beschuldiging te voorkomen.⁸ Hoewel adoptie een privé-zaak van de betrokkene is, dient de Kong Tong toch zich over het gebeurde toch volgens de wet uit te spreken indien de familieleden de betrokkene beschuldigen. Hoofdstuk 3 van Wet van erfopvolging en erfenis in de zesde titel van het zesde boek ‘Familie’ van de Da Qing lǐli geeft aan dat degene die een persoon met een andere familienaam adopteert, schuldig is aan verwarring van de familieverhouding en moet daarom worden bestraft met 60 stokslagen. De geadopteerde zoon moet altijd worden terugggegeven aan zijn oorspronkelijke familie. Degene die zijn eigen zoon heeft laten adopteren moet ook dezelfde straf worden opgelegd. Het eerste hoofdstuk van de bovengenoemde wet bepaalt hoe men een kind mag adopteren. Heeft de huisvader

noch uit zijn hoofdvrouw, noch uit zijn bijvrouw of slavinnen een zoon gehad, dan staat de wet hem toe door adoptie zijn stam voort te zetten. Wanneer hij geen zoon heeft, adopteert hij zo mogelijk één zoon van een van zijn broers. Indien dat onmogelijk is, dan adopteert hij een kleinzoon van zijn ooms, en indien die niet beschikbaar is, mag hij een achterkleinzoon van zijn oudooms adopteren. Ontbreekt in bovengenoemde graden van bloedverwantschap een geschikte persoon, dan mag hij een zoon uit verdere verwanten kiezen. Zelfs als het kind niet meer aan hem verwant is, moeten hij en zijn adoptievader dezelfde achternaam dragen, aldus hoofdstuk 4 van de bovengenoemde wet. Hoofdstuk 5 bepaalt dat de te adopteren jongen een generatie lager in de stamboom moet staan dan de adoptievader zelf en uit de gelijke generatie als de zoon van adoptievader, anders is de adoptievader strafbaar en moet de jongen aan zijn oorspronkelijke familie worden teruggegeven. Het is duidelijk dat Lie Tjoe Liong de wetten van bovengenoemde hoofdstuk 4 en 5 heeft overtreden. Wij rapporteren hiermee onze opvattingen aan de opdrachtgever en laten het eindbesluit over aan de landraad.

Hoe deze zaak verder verliep en wat het besluit van de landraad hierover was zijn niet terug te vinden in de Kong Tong-notulen. Maar de perikelen rondom de nalatenschap van Lie Tjoe Liong werden voortgezet door Lie's bijvrouw Tan Kang Nio en zijn gemachtigde, Tan Kam Long.

Op 23 augustus 1861 behandelen de Kong Tong-officiëren het conflict inzake het legaat van Tan Kang Nio. Advocaat E.H. 's Jacob spreekt namens Tan Kam Long die gemachtigd was volgens het testament van Lie Tjoe Liong om maandelijks 500 gulden als legaat aan Tan Kang Nio uit te betalen. In het testament is vastgelegd dat de Kong Koan kan beslissen of Tan Kang Nio het legaat mag blijven ontvangen als zij zich misdraagt, hertrouwt of overspel pleegt. Nu heeft Tan Kam Long al twee maanden geen geld aan Tan Kang Nio uitbetaald omdat hij haar op ontrouw heeft betrapt. Volgens Tan Kam Long heeft zij een akte gesloten om te gaan trouwen met Tjoa Lian Ho (蔡连好) bij R.V.

Heijliger, tijdelijk waarnemend notaris van Batavia. Deze twee personen wonen al enige tijd samen. Bovendien pleegde Tan Kang Nio al eerder overspel met diverse mannen. Tan Kam Long verzoekt de Kong Tong om te beslissen dat het legaat van maandelijks 500 gulden definitief niet meer aan Tan Kang Nio zal worden toegekend.

De Kong Tong-officiëren verhoren de aanklager, kapitein titulair Tan Kam Long, de wijkmeester en andere getuigen. Al deze personen verklaren dat Tan Kang Nio met diverse mannen is omgegaan en dat zij alleen met een manspersoon in een huis is gesignaleerd. Tan Kang Nio ontkent overspel te hebben gepleegd maar zij geeft wel toe dat zij van plan was om met Tjoa Lian Ho te gaan trouwen.

Gebaseerd op de verklaringen van de getuigen concluderen de officieren dat weduwe Tan Kang Nio de Chinese zeden en gewoonten heeft geschonden door met een manspersoon samen te wonen. Dat zij van plan is om met Tjoa Lian Ho te gaan trouwen is een blijk van ontrouw jegens haar overleden man. Wegens de ernst van deze zaak moet de aanklacht bij een hogere instelling ingediend worden.

De zaak komt twee maanden later nogmaals ter sprake tijdens een Kong Tong-zitting. Deze keer schrijft advocaat G.J.B. Hennij een brief namens Tan Kam Long aan de Kong Tong met het verzoek om het legaat van maandelijks 500 gulden aan Tan Kang Nio in te trekken. De officieren vinden dat het gedrag van Tan Kang Nio van ontrouw getuigt jegens haar overleden man. Maar het legaat van maandelijks 500 gulden dat zij in het verleden heeft ontvangen hoeft zij niet terug te betalen. Omdat deze zaak een groot bedrag betreft, verwijst de Kong Tong de aanklacht door naar de Raad van Justitie.

⁸ Adopteerde men een kind met een andere familienaam, dan werd het beschouwd als een pleegkind en geen adoptiekind. Alleen een adoptiezoon had hetzelfde erfrecht als de biologische zoon.